

Tabel 3. Parimad esmaspoeigid ja täiskasvanud lehmad 305 päeva laktatsiooni ärgi

Tõug	Nimi, nr	Omanik	Maakond	Lakt nr	Piima kg	Rasva		Valku		R+V kg
						%	kg	%	kg	
EPK	Ellik 8980038	Kõljala POÜ	Saare	1.	12 837	3,35	430	3,51	450	880
	Täksi 4204787	Maasikamäe Piimakari OÜ	Lääne-Viru	4.	15 355	3,44	529	3,52	541	1070
EHF	Kanni 7447822	Torma POÜ	Jõgeva	1.	15 148	2,97	451	2,99	453	904
	Lili 6102029	AS Tartu Agro	Tartu	3.	16 831	3,78	636	3,12	526	1162
EK	Leandra 9551176	OÜ Sadala Piim	Jõgeva	1.	7503	3,87	290	3,73	280	570
	Aafrika 5596584	OÜ Sadala Piim	Jõgeva	3.	10 696	4,55	486	3,53	378	864

tõugu lehmad, kelle keskmine SRA oli 370 000/ml, eesti holsteini tõugu lehmadel 385 000/ml ja eesti maatõugu lehmadel 648 000/ml. Karja tervise parandamisele oli 2010. aastal suunatud ka JKK tähelepanu. Koostöös Piret Kalmusega Eesti maaülikoolist korraldasime mitmeid infopäevi, kus põhiteemaks oli udara tervis.

Kuna mastiiditõrjel on oluline teada, millise haiguse-tekitaajaga on karjas probleeme, pakub Jõudluskontrolli Keskus loomapidajatele alates 2010. aasta aprillist võimalust määrata piimast mastiiditekitajad. Teenuse Mastiit 12 abil on võimalik piimaproovist kindlaks teha 11 enam levinud mastiiditekitajat. Lisaks haiguse-tekitaajatele määratakse piimaproovist ka penitsilliiniresistentsust näitav beetalaktamaasgeen.

Analüüsiks kasutatakse Soome firma Finnzymes Oy patenteeritud *Pathoproof* meetodikat, mis on mastiiditekitajate määramisel väga tundlik. Et test tuvastab mastiiditekitaja bakterite DNA põhjal, on mastiiditekitajad võimalik määrata ka konservainet sisaldavast jõudluskontrolli piimaproovist. Loomapidajad saavad vastavalt vajadusele uurida udaraveerandi, lehma üldpiima või piimatankist võetud piimaproove.

Nakatunud lehmade paremaks leidmiseks täiendasime ka programmi Vissuke, kus vaade *Probleemsed lehmad* esitab nimekirja karja kõrge SRAga lehmadest. Lehmad on jaotatud nimekirjadesse vastavalt sellele, kas tegu on uue nakatumise, kroonilise või korduva probleemiga. Kui nimekirjas olevatele lehmadele on tehtud mingi ravimenetlus või määratud mastiiditekitaja Mastiit 12 abil, on lehma andmete juures ka sellekohane märkus.

Samuti on võimalik hinnata, kui palju jääb karjas mastiidi tõttu piima saamata. Sageli nähakse mastiidi puhul ravi- ja ravimikulused ning praaki läinud piima, kuid märkamata jääb, et kõrge SRAga lehmadel saadakse piima palju vähem, kui see terve udaraga lehmalt oluks võimalik. Tabelis *Saamata piim* on JKK välja toonud hinnangulise piimakao viimase kontroll-lüpsi andmete põhjal. Saadud koguse põhjal on võimalik välja arvutada ka rahaline kaotus.

Vissuke on saanud veel teisigi täiendusi. Need veisekasvatavad, kes registreerivad haigusi ja ravi Vissukese VET-moodulisse, saavad vaadata erinevaid statistilisi analüüse nii noorloomade kui lehmade kohta. Kuigi veterinaarandmete sisestamine tundub esmapilgul töömahukas, on tervise- ja toodanguinfo ühest kohast leidmise võimalus suurepärane abiline veiste kohta otsuste tegemisel.

2010. aastal alustasime lüpsikiiruse andmete kogumisega. Lüpsikiiruse andmeid näeb Vissukeses lehmade jõudluskontrolli andmete juures ja aretusväärtuse tabelis.

Ka noorloomade käekäiku on Vissukeses nüüd parem jälgida. 2010. aasta lõpus lisandus analüüs karjast väljamineku vanuse ja põhjuste kohta. 2011. aasta algusest on võimalik saada parem ülevaade noorloomade kasvamisest. Seda loomulikult vaid juhul, kui noorloomi kaalutakse ja andmed sisestatakse JKK andmebaasi.

Täname aktiivseid loomapidajaid ja jõudlusandmete kogujaid, kes oma nõuannete ja ettepanekutega on aidanud meil oma teenuseid arendada ja paremaks muuta.

Sigade jõudluskontroll

Külli Kersten

JKK sigade jõudluskontrolli sektori juhataja

Sigade jõudluskontrollis oli 31.12.2010 seisuga 35 sea-farmi ja 14 052 siga, kellest 21% olid nooremised ja emikud. Sigade arv vähenes 2009. aastaga võrreldes 670 sea võrra. Kokkuvõttes kasutati farmide andmeid, kus jõudluskontrolli tehti kogu aasta vältel. Jõudluskontrolli ja aretusüsteemiga ei liitunud 2010. aastal ühtegi uut sea-farmi, kuid aasta lõpus alustati ettevalmistusi nelja farmi kaasamiseks jõudluskontrolli 2011. aasta alguses. Kõige

rohkem oli jõudluskontrollis sigu Lääne-Virumaal (4098), järgnesid Saare- ja Jõgevamaa. Kõige rohkem suurenes sigade arv Jõgeva maakonnas (+300). Jõudluskontrollis ei olnud ühtegi farmi Ida-Viru ja Hiiu maakonnast. Rapla maakonnas oli jõudluskontrollis üks farm kuni 1. oktoobrini, mistõttu selle farmi andmeid ei saanud aasta kokkuvõttes kasutada.

Jõudluskontrollis olevatest sigadest oli aasta lõpu seisuga 40,9% puhtatõulised – eesti maatõug (L), eesti suur valge (Y), hämpšir (H), pjeträän (P) ja djurok (D), 49,4% sigadest oli kahe tõu esimese põlvkonna ristandid (LY,

YL, DL, DP, HP või PH) ja ülejäänud 9,7% põhikarja sigadest olid tagasiristatud või muud ristandid.

Jõudluskontrollis olevad seakarjad on väga erineva suurusega. Kõige rohkem karjasid oli 101–200 emisega (31,4%) karjasid. Vähem kui 100 emisega karjasid on ainult kaks (5,7%), üle 500 emisega karjasid neli (11,4%). Põhikarjas oli keskmiselt 309,5 emist. Kulte oli karjades kokku 248.

Tabel 1. Emiste jõudlusnäitajate võrdlus 2009. ja 2010. aastal

Näitaja	2009	2010
Esmaseemendusvanus (päeva)	243	244
Esmapoegimisvanus (päeva)	363	370
Pesakonnas sündinud põrsaid	11,9	12,1
neist elusalt	11,1	11,3
nooremiselt	10,4	10,5
vanaemiselt	11,4	11,6
Võõrutatud põrsaid pesakonnas	9,5	9,7
Imikpõrsa kadu (%)	13,7	13,4
Imetamisperiood (päeva)	29,0	29,1
Vabaperiood (päeva)	6,5	6,4
Ümberindlemisi (%)	20,1	18,7
Võõrutatud pesakondi emiste praakimisel	3,5	3,6
Emise kasutamisaeg esmaseemendusest praakimiseni (aasta)	1,8	1,9
Aastaemiselt saadud pesakondi	2,1	2,1
sündinud põrsaid	25,0	25,9
neist elusalt	23,3	24,2
võõrutati	20,3	20,6

Emiste jõudlusnäitajad on jätkuvalt positiivse trendiga (tabel 1). Pesakonnas sündis 12,1 (+0,2) põrsast, neist elusalt 11,3 (+0,2) põrsast. Nooremise pesakonnas sündis elusalt 10,5 (+0,1) ja korduvalt poeginud emise pesakon-

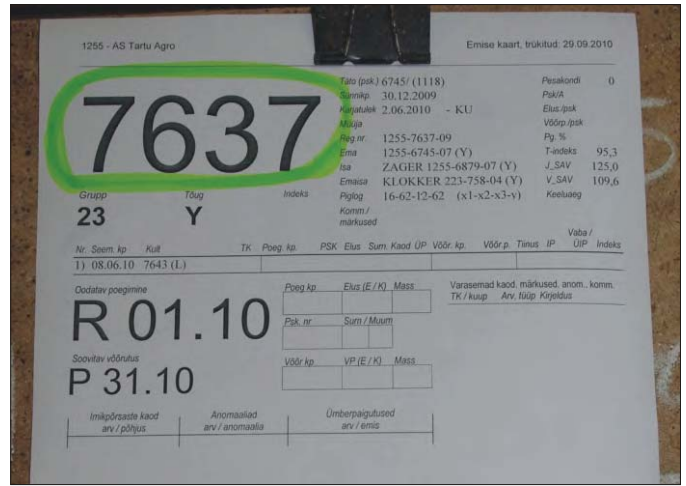

Foto 1. Emisekaart

(T. Rimmel)

nas 11,6 (+0,2) põrsast. Aastatel 2000–2005 kõikus keskmine elusalt sündinud põrsaste arv 10,5–10,7 vahel. See näitaja on stabiilselt kasvanud 2006. aastast alates, suurenedes 10,7-lt 11,3-le. 1998. aastaga võrreldes on keskmine viljakus suurenenud 1,5 põrsa võrra. Pesakonnas võõrutati 2010. aastal 9,7 (+0,2) põrsast. Mõnevõrra on vähenenud imikpõrsaste hukkumine, vabaperioodi pikkus ja emiste ümberindlemise sagedus. 2010. aastal püsisid emised kauem karjas.

Baasaretus- ja aretusfarmide jõudlusnäitajad on ühtlustunud. Identne on pesakonnas kokku sündinud ja võõrutatud põrsaste arv, minimaalselt on erinevusi imikpõrsaste hukkumise ja aastaemise kohta võõrutatud põrsaste arvu osas. Baasaretusfarmides tiinestuvad emised +4,5% võrra paremini kui aretuskarjades, püsivad kauem karjas ja nendelt saab elu jooksul 0,4 pesakonda rohkem. Huvitav on jälgida ka emiste viljakust tõugude kaupa, et sellest teha järeldusi oma karja tõulise koosseisu optimeerimiseks, saamaks rohkem põrsaid sama arvu emistega. Tabelis 2 on võrdluseks toodud andmed selliste tõugude kohta, kus aastaemiste arv on suurem kui 30.

Eesti Tõusigade Aretusühistu (ETSAÜ) seemendusjama kultide spermaga seemendati 2010. aastal 2% rohkem kui 2009. aastal (53% emistest). Suurim oli kunstliku seemenduse osatähtsus endiselt üle 400 emisega farmis OÜ

Tabel 2. Emiste reproduktsioonijõudluse keskmised näitajad tõugude viisi

Tõug	Aasta-emiseid	Sündinud põrsaid pesakonnas					Võõrutatud		Imikpõrsa kadu %
		kokku	elusalt				pesakonnas	aastaemiselt	
			kokku	nooremis	vanaemis	aastaemis			
L	3027	12,1	11,3	10,7	11,5	23,9	9,8	20,9	12,0
Y	2085	11,6	10,8	9,8	11,1	22,6	9,2	19,1	16,0
P	55	10,5	9,8	9,6	9,9	23,0	9,5	21,5	6,9
LxY	2331	12,5	11,6	10,5	11,9	25,3	9,9	21,4	12,9
YxL	3984	12,5	11,8	11,0	12,0	25,6	10,1	21,7	12,4
LxLY	44	11,1	10,4	11,4	10,2	23,0	9,0	19,0	12,6
LxYL	148	12,4	11,6	10,8	11,9	24,9	10,0	20,3	13,0
YxLY	287	11,4	10,6	9,4	11,0	22,6	9,3	19,6	12,4
YxYL	39	11,8	11,0	11,1	11,0	19,9	9,6	17,9	13,0
teadmata	785	11,5	10,3	10,0	10,4	20,2	8,2	16,5	20,6

Estpig, kus seemendati kunstlikult 100% emistest. Vaid üksikud farmid ei ostnud 2010. aastal ETSAÜ seemendusjaamast spermat.

Seemendusjaamas oli 2010. aasta lõpus 75 kultu, kellest 78,7% olid puhtatõulised (Y, L, D, P), ülejäänud 21,3% ristandkuldid (DL, DP, HP). Seemendusjaamas on ka teistest riikidest imporditud kultu. Viimastel aastatel aretusprogrammis Marmorliha edukalt kasutatud djuroki tõugu kuldid osteti (ETSAÜ) Kanadast, kust kahel aastal imporditi kokku 18 djuroki tõugu kultu. Ka kaks suurt valget tõugu kultu on imporditud Kanadast. Imporditud landrassi tõugu kuldid on Norra päritoluga. ETSAÜ seemendusjaam on ainuke tunnustatud seemendusjaam Eestis, millel on ametlik spermamüügi luba.

Suurima viljakusega emised kuulusid teist aastat järjest Saimre Seakasvatuse osauhingule (Viljandimaa), kus sündis 13,4 elusat põrsast pesakonnas. Järgnesid OÜ Markilo Vajangu farm (Lääne-Virumaa) ja osauhing Hinnu Seafarm (Harjumaa), kus vastavad näitajad olid 12,8 ja 12,6. Farmide osakaal, kus pesakonna keskmine elusalt

sündinud põrsaste arv oli 12 ja rohkem, on 14% ning esmakordselt ületab see kolmeteistkümne piiri. Suurim sündinud põrsaste arv pesakonnas oli 14,2, aastaemise kohta võõrutatud põrsaste arv 29,3, mis on 2,2 põrsa võrra suurem kui 2009. aastal. Enim põrsaid pesakonnas võõrutati Saimre Seakasvatuse osauhingus (12,1). Geneetilise hindamise alusel kuulusid parimate lihaomadustega sead OÜ Estpig Tännassilma farmile (Järvamaa), kus hinnatud sigade keskmine indeks oli 122,1. Viljakuse geneetilise hindamise keskmine indeksi (112,9) järgi olid parimad emised kolmandat aastat järjest OÜ Vinimex Inju farmis (Lääne-Virumaa).

ETSAÜ konsulendid testisid 2010. aastal 7978 noorsiga. Testitud sigade keskmine ööpäevane massi-iive sündinist 100 kg elusmassi saavutamiseni oli 557,5 g, keskmine seljapeki paksus 10,1 mm ja seljalihase läbimõõt 62,7 mm. Eelmise aastaga võrreldes on lihajõudluse näitajad jäänud samale tasemele, testitud sigade arv aga vähenenud.

Lammaste jõudluskontroll

Pm mag Külli Vikat

Eesti Lambakasvatajate Selts

Tabel 1. Eesti valgepealiste lammaste jõudluskontrolli tulemused

	Omanik	Põhikari 1.12.10	Uted			Tallesid			Keskm vilja- kus	Kaalutud tallesid		100 p korrigeeritud mass	Massi- iive, g
			paa- ritati	poe- gis	tiinest %	sün- dis	elu- salt	elluj %		arv*	% *		
1	Aavo Arm	168+4	140	133	95,0	268	250	93,3	2,02	223	95	24,8	140
2	Atla Mõis OÜ	258+2	232	189	81,5	248	225	90,7	1,31	249	69	24,9	214
3	Ell Sellis	45+2	42	42	100,0	72	71	98,6	1,71	66	98	25,5	210
4	Eve Puustusmaa	19+2	34	32	94,1	54	53	98,1	1,69	39	85	26,2	222
5	Imme Neare	63+1	68	68	100,0	136	129	94,9	2,00	109	87	22,5	183
6	Kaire Veskilt	52+1	57	53	93,0	88	88	100,0	1,66	78	99	20,5	170
7	Liidia Kängsepp	39+1	46	43	93,5	76	76	100,0	1,77	73	96	29,3	245
8	Maa-Investeeringute AS	121+2	141	63	44,7	68	65	95,6	1,08	65	97	24,9	212
9	Määri Mõis OÜ	257+7	266	260	97,7	400	361	90,3	1,54	348	83	25,1	216
10	Nils Niitra	50+0	46	42	91,3	53	49	92,5	1,26	49	x	x	x
11	Olav Pilv	27+1	18	18	100,0	32	32	100,0	1,78	32	97	31,4	277
12	Rehekivi OÜ	172+5	120	117	97,5	197	173	87,8	1,68	169	99	26,6	231
13	Tsura Talu OÜ	186+6	177	173	97,7	268	239	89,2	1,55	227	99	23,4	188
14	Urmas Aava	96+3	99	91	91,9	169	155	91,7	1,86	153	100	22,5	184
	Kokku/ Keskmine	1553+37	1486	1324	89,1	2129	1966	92,3	1,61	1880	86	23,4	192
	Keskmine										93	25,2	207

* – tegelikult kaaluti 1651 talle ehk 88% kaalutavatest (1880) talledest